

**Hrvatska agencija za poštu i
elektroničke komunikacije
Ulica Roberta Frangeša Mihanovića 9
10 110 Zagreb**

Zagreb, 16.05.2013. godine

PREDMET: Javna rasprava o prijedlozima odluka za analizu veleprodajnog pristupa mrežnoj infrastrukturi, analizu tržišta veleprodajnog širokopojasnog pristupa te izmjene odluke analize maloprodajnog tržišta širokopojasnog pristupa

Poštovani,

budući da je Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (HAKOM) dana 10. travnja 2013. godine objavila javnu raspravu o prijedlozima odluka za analize veleprodajnih tržišta širokopojasnog pristupa – tržišta veleprodajnog pristupa mrežnoj infrastrukturi (tržište 4) i tržišta veleprodajnog širokopojasnog pristupa (tržište 5), te prijedloga o izmjeni analize tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu, Amis Telekom d.o.o. (AT) u nastavku dostavlja svoje prijedloge i komentare.

ANALIZA TRŽIŠTA VELEPRODAJNOG PRISTUPA MREŽNOJ INFRASTRUKTURI

1) AT ističe da bi se uvođenjem FTTCab na način kako je određeno u poglavlju 7.1. *Obveze pristupa i korištenja posebnih dijelova mreža* iz Analize tržišta veleprodajnog pristupa mrežnoj infrastrukturi, znatno utjecalo na smanjenje trenutne dostupnosti AT-ovih usluga. Odvajanjem kablskih pravaca na nova čvorišta potpetlji dolazi do oduzimanja dijela lokalnih petlji koje su dotad bile dostupne s centralne lokacije UPS tj. centrale. Na taj način AT gubi prethodno ostvareni potencijal pristupa do korisnika određenog područja tj. smanjuje se tzv. *home passed*. Temeljem navedenog, te u svrhu promicanja djelotvornog ulaganja u inovaciju, AT predlaže izmijeniti tekst koji se odnosi na obvezu izdvojenog pristupa lokalnoj potpetlji na temelju bakrene parice, na način da glasi:

”

• *Izdvojeni pristup lokalnoj potpetlji na temelju bakrene parice (eng. copper SLU) treba biti omogućen na dva načina:*

1. HT mora HAKOM-u i operatorima prezentirati jasne i stvarne kriterije temeljem kojih je donio odluku o tome da je određeno područje nužno rekonfigurirati i realizirati uvođenje potpetlje i/ili vektorizirane VDSL tehnologije tj. HT mora dokazati da na predviđenom području nije moguće ostvariti učinkovit širokopojasni pristup, a bez rekonfiguracije pristupne mreže.

HT mora planirati mjesta za ugradnju vanjskog kabineta na način da do istih postoji slobodni prostor kablске kanalizacije za sve operatore korisnike koji izraze namjeru za uslugu kolokacije na takvoj lokaciji. Kao alternativu, HT može ponuditi dugoročni najam svjetlovodne niti bez prijenose opreme (dark fibre), ali srazmjerno investiciji koju bi operator korisnik podnio ukoliko bi samostalno realizirao svjetlovodni kabel.

HT mora svake godine, najkasnije do 30.06., objaviti namjeru uvođenja potpetlje i/ili vektorizirane VDSL tehnologije u kojoj namjeri će specificirati područja rekonfiguracije postojećih pristupnih mreža u idućoj godini, sve kako bi operatori korisnici pravovremeno mogli u poslovnim planovima predvidjeti troškove novih lokacija, te planirati potrebne resurse.

HT je obvezan na mjestima gdje ugrađuje vanjski kabinet, uz potpuno očuvanje integriteta mreže, osigurati prostor za realizaciju usluge izdvojenog pristupa lokalnoj potpetlji, što znači da HT mora osigurati prostor za završavanje posrednog kabla operatora korisnika. Operatori korisnici koji žele pristup i korištenje, obvezni su pisanim putem iskazati svoj interes, i to u roku od 30 dana od dana objave namjere uvođenja potpetlje. Operator korisnik može u neposrednoj blizini kabineta HT-a postaviti svoj vanjski kabinet, te je obvezan prilikom iskazivanja interesa navesti planirani kapacitet posrednog kabla te potreban prostor za smještaj opreme. U slučaju da je ukupan iskazani interes za kapacitetom i prostorom operatora korisnika veći od planiranog, HT je obvezan osigurati operatoru korisniku zakup uvećanog prostora. Povećanje prostora i priključak na elektroenergetsku mrežu financira HT u cijelosti.

HT mora osigurati da se korisnici koji su zahvaćeni uvođenjem potpetlje i/ili vektorizirane VDSL tehnologije mogu prespojiti na centralnu lokaciju MDF-a tj. da korisnici manje zahtjevnih usluga (manjih pristupnih brzina) mogu biti realizirani s postojeće opreme na centralnoj lokaciji.

HT nije obvezan osigurati izdvojeni pristup lokalnoj potpetlji na temelju bakrene parice ukoliko s iste lokacije krajnje korisnike spaja korištenjem vektorizirane VDSL tehnologije. U tom slučaju, HT je obvezan omogućiti pristup operatorima korisnicima primjenom tehnološkog rješenja *virtualnog izdvojenog pristupa lokalnoj potpetlji* (VULA – Virtual Unbundling) u slučaju korištenja vektorizirane VDSL tehnologije.

”

2) Kako bi se izbjegla opasnost da zbog novih dodatnih troškova, alternativni proizvod ne bude supstitut starom pristupnom proizvodu, te se time spriječi operatora da odmah, odnosno u kratkom roku ponudi istovjetnu uslugu, bez izlaganja značajnim dodatnim troškovima, na str. 59. u dijelu teksta koji se odnosi na ukidanje odobrenog pristupa na području tipa 1, AT predlaže dopuniti alineju na način da glasi:

”

- postoji alternativni proizvod koji je ekvivalentan starom pristupnom proizvodu, te koji ne iziskuje nova ulaganja alternativnog operatora u terminalnu opremu, niti povećanje mjesečnih troškova koje je alternativni operator dotad plaćao za ekvivalentan stari pristupni proizvod

”

3) AT smatra kako predloženi rokovi o planiranim promjenama u mreži ne osiguravaju dovoljno vremena, a što će sigurno negativno utjecati na poslovne planove i ulaganja operatora, s obzirom da ne bi mogli pravovremeno ocijeniti utjecaj takvih promjena i razmotriti različite mogućnosti ulaganja u

vlastitu mrežu, te pravovremeno reagirati na maloprodajnoj razini. Stoga, na str. 65. u točki kojom se određuje da je HT obvezan pružiti sve neophodne informacije o planiranim promjenama u mreži, AT predlaže izmijeniti alineje na način da glase:

”

- 5 godina unaprijed kod preusmjeravanja dijela mreže na novi nezavisni čvor (FTTN koncept) u području tipa 1, osim ako uvjeti za gašenje nisu zadovoljeni i ranije, a kako je definirano u obvezi pristupa
- 12 mjeseci unaprijed kod preusmjeravanja dijela mreže na novi nezavisni čvor (FTTN koncept) u području tipa 2;
- 12 mjeseci unaprijed kod otvaranja novog zavisnog čvora (FTTC koncept) neovisno o području.

Neovisno o navedenim rokovima, sve obavijesti HT mora dostaviti najkasnije do 30.06. tekuće godine za iduća razdoblja u kojima planira rekonfiguracije u pristupnoj mreži. Npr. u slučaju da HT planira rekonfiguraciju pristupne mreže po FTTC konceptu za rujun 2014., obavijest mora dostaviti najkasnije do 30.06.2013. godine.

”

4) Na maloprodajnom tržištu pristupa internetu djeluje i trgovačko društvo Iskon Internet d.d. koje je u 100% vlasništvu HT-a. Na taj način, a uzimajući u obzir da HT raspolaže mrežnom infrastrukturom na cijelom području RH, vertikalna integracija i kontrola nad infrastrukturom pružaju mu ključnu prednost u odnosu na druge operatore na maloprodajnom tržištu, a osobito u odnosu na one koji nude usluge na maloprodajnom tržištu na temelju veleprodajne usluge *bitstream* pristupa, te mu na veleprodajnom tržištu, a obzirom na prijedlog o dvogodišnjoj smanjenoj regulaciji, omogućavaju iskorištavanje značajne tržišne snage. Tako će HT otežavanjem veleprodajnog pristupa onemogućiti nove operatore pri pružanju konkurentne maloprodajne usluge što posljedično uzrokuje pad njihove prodaje i prihoda, kao i slabljenje njihova tržišnog položaja, pa je nužno potrebno uravnotežiti prednosti koje će HT ostvarivati zbog smanjene regulacije i već ostvaruje putem svog povezanog društva, te stoga AT predlaže posljednju točku na str. 79. dopuniti na način da glasi:

”

- U područjima tipa 2 HT može odrediti cijene veleprodajnih usluga za pristup FTTH mreži na komercijalnoj osnovi. Takve veleprodajne cijene HT može primjenjivati dvije godine od početka pružanja usluge na području pokrivanja pojedinog ODF-a. Međutim, navedene cijene moraju biti objavljene u skladu s obvezom transparentnosti i nediskriminacije.

Ukoliko na područjima tipa 2 HT odredi cijene veleprodajnih usluga za pristup FTTH mreži na komercijalnoj osnovi, HT-ova povezana društva ne mogu koristiti HT-ove veleprodajne usluge za pristup FTTH mreži na područjima tipa 1 i tipa 2, što osobito uključuje, a ne ograničava se na: uslugu izdvojenog pristupa lokalnoj petlji na temelju svjetlovodne niti (FTTH P2P, FA PON) te uslugu virtualnog izdvojenog pristupa u FTTH PON konceptu.

”

ANALIZA TRŽIŠTA VELEPRODAJNOG ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA

1) AT smatra kako predloženi rokovi o planiranim promjenama u mreži ne osiguravaju dovoljno vremena, a što će sigurno negativno utjecati na poslovne planove i ulaganja operatora, s obzirom da ne bi mogli pravovremeno ocijeniti utjecaj takvih promjena i razmotriti različite mogućnosti ulaganja u vlastitu mrežu, te pravovremeno reagirati na maloprodajnoj razini. Stoga, AT predlaže izmijeniti paragraf na str. 61. na način da glasi:

”
Ukoliko se radi o području tipa 2, HT može ukinuti već odobreni pristup uz uvjet da operatore korisnike obavijesti najmanje 12 mjeseci prije gašenja pristupne mreže. Na ovaj način će se stvoriti uvjeti da HT lakše vrši modernizaciju pristupne mreže na teritoriju koji pripada području tipa 2.

Neovisno o navedenom roku, obavijest o gašenju pristupne mreže HT mora dostaviti najkasnije do 30.06. tekuće godine za iduća razdoblja u kojima planira gašenje. Npr. u slučaju da HT planira gašenje pristupne mreže za rujun 2014., obavijest mora dostaviti najkasnije do 30.06.2013. godine.

”

AT predlaže izmijeniti 3. točku na str. 66 na način da glasi:

”

- HT je obavezan pružati sve neophodne informacije o planiranim promjenama u mreži 12 mjeseci unaprijed, kako bi operatori korisnici bili u mogućnosti pravovremeno reagirati i prilagoditi se nastalim promjenama, a time i pravovremeno reagirati na maloprodajnoj razini.

Iznimno, za operatore korisnike koji imaju realiziran pristup na DSLAM razini, HAKOM određuje da HT mora unaprijed obavještavati operatore korisnike o planiranim rekonfiguracijama u pristupnoj mreži, i to:

- 5 godina unaprijed kod preusmjeravanja dijela mreže na novi nezavisni čvor (FTTN koncept) u području tipa 1, osim ako uvjeti za gašenje nisu zadovoljeni i ranije, a kako je definirano u obvezi pristupa
- 12 mjeseci unaprijed kod preusmjeravanja dijela mreže na novi nezavisni čvor (FTTN koncept) u području tipa 2;
- 12 mjeseci unaprijed kod otvaranja novog zavisnog čvora (FTTC koncept) neovisno o području.

Neovisno o navedenim rokovima, sve obavijesti HT mora dostaviti najkasnije do 30.06. tekuće godine za iduća razdoblja u kojima planira rekonfiguracije u pristupnoj mreži. Npr. u slučaju da HT planira rekonfiguraciju pristupne mreže po FTTC konceptu za rujun 2014., obavijest mora dostaviti najkasnije do 30.06.2013. godine.

”

2) Budući da svi tipovi DSLAM-a koje HT koristi u svojoj mreži, ne omogućavaju na isti način ispravno funkcioniranje *bitstream* usluge (Siemens i problem s privatnim virtualnim kanalima, te novi tipovi DSLAM kartica za Ericsson opremu), a u svrhu osiguravanja transparentnosti i pravednog tržišnog

natjecanja, HT je dužan omogućiti pristup sustavima operativne potpore, stoga AT predlaže izmijeniti 4. točku na str. 62. na način da glasi:

”

- informacijama o statusu dostupnosti usluge do krajnjeg korisnika, osobito podacima o količini slobodnih DSLAM portova raščlanjeno po tipovima DSLAM-a (Siemens, Ericsson, Huawei, itd.) s naznakama o planiranim rokovima proširenja DSLAM-a

”

3) Na maloprodajnom tržištu pristupa internetu djeluje i trgovačko društvo Iskon Internet d.d. koje je u 100% vlasništvu HT-a. Na taj način, a uzimajući u obzir da HT raspolaže mrežnom infrastrukturom na cijelom području RH, vertikalna integracija i kontrola nad infrastrukturom pružaju mu ključnu prednost u odnosu na druge operatore na maloprodajnom tržištu, a osobito u odnosu na one koji nude usluge na maloprodajnom tržištu na temelju veleprodajne usluge *bitstream* pristupa, te mu na veleprodajnom tržištu, a obzirom na prijedlog o dvogodišnjoj smanjenoj regulaciji, omogućavaju iskorištavanje značajne tržišne snage. Tako će HT otežavanjem veleprodajnog pristupa onemogućiti nove operatore pri pružanju konkurentne maloprodajne usluge što posljedično uzrokuje pad njihove prodaje i prihoda, kao i slabljenje njihova tržišnog položaja, pa je nužno potrebno uravnotežiti prednosti koje će HT ostvarivati zbog smanjene regulacije i već ostvaruje putem svog povezanog društva, te stoga AT predlaže pretposljednju točku na str. 78. dopuniti na način da glasi:

”

- U područjima tipa 2 HT može odrediti cijene veleprodajnih usluga za pristup FTTH mreži na komercijalnoj osnovi. Takve veleprodajne cijene HT može primjenjivati dvije godine od početka pružanja usluge na području pokrivanja pojedinog ODF-a. Međutim, navedene cijene moraju biti objavljene u skladu s obvezom transparentnosti i nediskriminacije.

Ukoliko na područjima tipa 2 HT odredi cijene veleprodajnih usluga za pristup FTTH mreži na komercijalnoj osnovi, HT-ova povezana društva ne mogu koristiti HT-ove veleprodajne usluge za pristup FTTH mreži na područjima tipa 1 i tipa 2, što osobito uključuje, a ne ograničava se na: uslugu *bitstream* pristupa na IP i OLT razini na temelju FTTH rješenja te uslugu *bitstream* pristupa na Ethernet razini na temelju FTTH rješenja.

”

PRIJEDLOG ODLUKE U POSTUPKU IZMJENE ANALIZE TRŽIŠTA MALOPRODAJE ŠIROKOPOJASNOG PRISTUPA INTERNETU

1) Nastavno na izmjenu regulatorne obveze zabrane sprječavanja ulaska na tržište ili ograničavanja djelotvornog tržišnog natjecanja naplaćivanjem pre niskih cijena, određene HT-u, na tržištu maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu, AT moli HAKOM da u prijedlog odluke ugradi točke kojim će dodatno utvrditi:

- da će se analiza tržišta provesti ranije odnosno da će HAKOM ukinuti smanjenu regulaciju, ukoliko utvrdi da ukidanje ograničenja promotivnih ponuda i pogodnosti ima značajan negativan utjecaj na tržišno natjecanje
- da iz odluke ne proizlazi da HT na maloprodajnom tržištu na području tipa 2 može samostalno odrediti cijene za krajnje korisnike, već da se zadržavaju regulatorne obveze i mjere iz analize tržišta te
- da se ovom odlukom na području tipa 2 ne ukida regulatorna mjera troškovne usmjerenosti cijena usluga

2) Također, uzevši u obzir HT-ovu ekspertizu i količinu resursa, postoji opravdana mogućnost da HT samostalno aplicira za sredstva EU fondova za potrebe izgradnje FTTH mreža, a sve u svrhu ispunjavanja ciljeva RH i EU o razvoju brzog i ultra brzog širokopojasnog pristupa. Ako bi se takav scenarij ostvario, AT moli HAKOM da se očituje da li će u tom slučaju ukinuti smanjenu regulaciju, budući da bi EU sredstva bila iskorištena za narušavanje tržišnog natjecanja.

3) HAKOM je dana 21.03.2012. godine donio odluku kojom je Iskon Internet d.d. bio obavezan, najkasnije do 31.05.2012. godine, dostaviti HAKOM-u dokaz da su postojeće cijene za usluge širokopojasnog pristupa Internetu i IPTV usluga u skladu s regulatornim obvezama i mjerama, odnosno da su postojeće cijene troškovno usmjerene. Budući da HAKOM, u donošenju odluke o analizi tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu, nije Iskonu odredio obvezu troškovnog računovodstva, proces utvrđivanja troškovne usmjerenosti potrajao je duže od 10 mjeseci, a što je jasno vidljivo iz teksta obrazloženja odluke od 18.04.2013. godine (klasa: UP/I-344-01/12-05/17; urbroj: 376-11-13-22) u kojem HAKOM navodi kako je od Iskona višestruko tražio dodatne podatke o troškovima, pojašnjenja i izračune. Takvo obrazloženje odluke potvrđuje kako je nužno Iskonu odrediti obvezu troškovnog računovodstva, budući da se istom može ukloniti problem prikupljanja podataka.

Na navedeni problem prikupljanja podataka, upozorila je i Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje AZTN) u svojem mišljenju na analizu tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu, a AZTN-ovo mišljenje je u tom dijelu HAKOM koristio kao odgovor na komentare T-HT Grupe, te naveo cit. „Isto tako, AZTN navodi problem prikupljanja specifičnih podataka od operatora, odnosno postojanje situacije u kojima tijelo za zaštitu tržišnog natjecanja ne može prikupiti od operatora određene podatke ili je takvo prikupljanje preopsežno u propisanoj proceduri. Ovakve situacije opisane su i u dokumentu ERG-a, a između ostalog odnose se na prikupljanje i dostupnost specifičnih podataka o troškovima operatora posebice ako ne postoji unaprijed propisan način vođenja troškovnog računovodstva. Stoga se zaključuje kako AZTN potvrđuje navode HAKOM-a o potrebi prethodne regulacije tržišta maloprodaje širokopojasnog pristupa internetu jer u određenim situacijama ex-post regulacija nije dostatna. S obzirom da prethodna regulacija omogućuje određivanje regulatornih obveza koje između ostalog mogu ukloniti i problem prikupljanja podataka, a koji AZTN u

svom mišljenju navodi (npr. putem obveze troškovnog računovodstva), to je samo još jedan dodatni pokazatelj zašto je prethodna regulacija na predmetnom tržištu potrebna. “ (podcrtao AT).

Nadalje, HAKOM je, još 2008. godine, u konzultacijskom dokumentu o računovodstvenom odvajanju i troškovnom računovodstvu naveo da svrha uvođenja obveze troškovnog računovodstva jest osiguranje ravnopravnih, transparentnih kriterija te kriterija koji potiču konkurenciju koje SMP operator treba primjeniti prilikom raspodjele troškova na usluge koje pruža. Troškovno računovodstvo, kao skup pravila i procedura osiguravaju raspodjelu troškova, prihoda, imovine, obveza i kapitala na pojedine aktivnosti i usluge, posebno uzimajući u obzir direktne i indirektne troškove, te se njime uspostavlja mehanizam praćenja i pohrane računovodstvenih zapisa te identificiranja i praćenja operativnih troškova kao što su troškovi održavanja opreme, što u konačnici rezultira transparentnim odnosom troška i cijene pojedine usluge. Sustav troškovnog računovodstva omogućava provođenje obveze računovodstvenog odvajanja te provjeru troškovne usmjerenosti cijene.

Slijedom navedenog, a obzirom da je Iskon Internetu d.d. već određena obveza troškovne usmjerenosti, AT ovim putem traži HAKOM da u ovom postupku izmjene analize tržišta maloprodaje širokopojsnog pristupa internetu, odredi Iskon Internetu d.d. i obvezu troškovnog računovodstva.

S poštovanjem,

Amis Telekom d.o.o.